

Rovatunkban az 50 éves Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeumot köszöntjük.

A fél évszázados Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum

Az intézmény első hivatalos elnevezése a Magyar Vízügyi Múzeum volt. Amikor 1987-ben megalakult a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium, akkor egy évvel később – a gyűjtőkör bővülésével – a hivatalos név Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum lett. Ez a mindmáig érvényes elnevezés azonban kevésbé volt érthető és népszerű a célzott nagyközönség számára, így az 1990-es években már inkább a Duna Múzeum név volt közforgalomban.

Kevés olyan szakterület létezik, amely annyira ki van szolgáltatva saját múltjának, mint a vízgazdálkodás. A hidrológia évtizedes, évszázados adatsorokkal dolgozik, a folyószabályozási tervezésnél igénylik a régi vízrajzi térképek adatait, ez utóbbiak értelmezésénél szükség van az egykori mérőeszközök pontosságának ismeretére, a lakossági vízellátás-csatornázás fejlesztéséhez szükséges tudni, milyen víz- és csatornavezetékek vannak a föld alatt, s azoknak egykor mi volt a nyomvonala, milyen anyagból és miféle technológiával épültek, ... s még hosszan lehetne folytatni a sort. S akkor még nem beszéltünk arról, hogy a vízgazdálkodási ismeretterjesztés sem nélkülözheti a történeti előzmények bemutatását és értelmezését, a napjainkban meglévő – s gyakran összegubancolódott – ismeretek, (tév)hitek szétszalazását és rendbetételét.

Az összetett problémakör megoldásának egyik alapvető feltétele volt a hazai vízgazdálkodás múltjával foglalkozó iratok, tárgyak, dokumentációs anyagok összegyűjtése, rendezése és az ezzel kapcsolatos kutatási eredmények megjelentetése, tematikus bemutatása. Az Országos Vízügyi Hivatal ezen gondolatok mentén hozta létre az Országos Vízügyi Levéltárat, a Magyar Vízügyi Múzeumot és a Vízügyi Szakkönyvtárat a VIZDOK szervezetén belül. A Levéltár és a Múzeum a VIZDOK Múzeumi és szaklevéltári osztályaként 1973-ban kezdte meg működését.

Ez a múzeumi kezdeményezés nem volt teljesen előzmények nélküli, hiszen az 1930-as években a Földművelésügyi Minisztérium Vízrajzi Intézete már elkezdte a muzeális anyagok gyűjtését, azonban ez a gyűjtemény, ha a háború alatt nem is pusztult el teljesen, mégis jelentős hiányokat szenvedve lett a Mezőgazdasági Múzeum, a VITUKI és a később szervezett Műszaki Múzeum állományának része. Ugyancsak itt kell megemlíteni azokat a helyi kezdeményezéseket is, ahol az 1960-as években – főleg a Tisza mentén – az egyes vízügyi igazgatóságok (FETI-VIZIG, ÉVIZIG, KÖTIVIZIG, ATIVIZIG) muzeális eszköz- és iratanyagukat (térképeket, tervrajzokat) összegyűjtve állandó kiállításokat rendeztek.

Az eltelt ötven év alatt sok minden történt. A Múzeum első raktára a budapesti Kazinczy utcában egy első emeleti kis, kb. 3 m² alapterületű kamra volt, tetőtől talpig dexionsalgó polcokkal bevasalva. A polcokon a FOKÁ-tól ajándékba kapott, kavicspáncélban rejtőzködő Dunába esett hajóeszköz, csáklya, lapát, csákány, horgony, majd az ezeket ellenpontozó néhány mérnöki műszer szomorkodott. Amikor az OVH vezetői elhatározták, hogy a Múzeumot komoly fejlesztéssel az eredeti célnak megfelelő helyzetbe hozzák, akkor felgyorsult az itteni világ. A múzeumi munkatársak létszáma emelkedni kezdett, s a Kazinczy utca mellett az újpesti Dunasori bázison is kialakították a munkaszobákat, raktárakat. Akkortájt települt oda a Vízügyi Levéltár is, dr. Dóka Klára vezetésével. A Múzeum és a Levéltár munkáját 1976-tól már VIZDOK igazgatóhelyettesi beosztásban Fábíán Gyula irányította. Nagy fegyvertény volt az esztergomi múzeumépület megszerzése és az itteni első állandó kiállítás megnyitása 1980-ban. Ekkor született a felsőbb döntés, hogy valamennyi munkatárs munkahelye ezentúl Esztergomban lesz. Ez, ha nem is azonnal, de egy éven belül megváltoztatta a múzeumi csapat addigi összetételét. A budapesti kollégák – egykét kivétellel – szétszéledtek, helyükre helybeli régészek, könyvtárosok, népművelők stb. érkeztek. Innentől a Múzeum története új irányt vett.

A kezdetekre történő mostani visszaemlékezésbe nem férnek bele azok az eredmények, amelyeket a múzeumi munkatársak az elmúlt negyedszázadban Kaján Imre, majd Szalkai Tímea vezetésével értek. Elég csak arra utalni, hogy munkájukkal 2003-ban, majd 2021-ben a nemzetközi szakmai zsűri döntése alapján két alkalommal is elnyerték az Európai Múzeum Fórum különdíját (European Museum of the Year Special Commendations), melyhez gratulálunk.

Az 50 éves esztergomi Duna Múzeumban – akár virtuálisan is (<http://dunamuseum.hu>) – megismerkedhetünk mindazzal az értékkel és tudással, amit a vizes ágazat letett közös asztalunkra az elmúlt párszáz évben.

*Fejér László
az MHT Vízügyi Történeti Bizottságának elnöke*